

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

СУЧАСНІ ФІЛОЛОГІЧНІ І МЕТОДИЧНІ СТУДІЇ: ПРОБЛЕМАТИКА І ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

II Міжнародної науково-практичної
конференції для науковців, викладачів,
учителів, здобувачів вищої освіти

20 квітня 2023 року

Мішкурова Ірина, Жукова Анна

Особливості формування лідерської компетенції у курсантів військових закладів освіти та здобувачів освіти цивільних закладів освіти на заняттях з іноземної мови..... 127

Пивовар Юлія

Sprache als Schlüssel zur Integration der ukrainischen Flüchtlingskinder an Berner Schulen..... 129

Риженко Марина, Анісенко Олена

Teaching English to Students of the Philological Department..... 132

Руда Наталія, Жукова Катерина

Проблеми навчання синтаксису при вивченні граматики китайської мови.... 134

Ситнікова Валентина

Оцінювання рівня сформованості англомовної граматичної компетентності в умовах дистанційного навчання..... 136

Скразловська Ірина, Алібекіроглу Сертан

Значущість навчальної дисципліни «Міжкультурна комунікація» для професійної підготовки філологів-сходознавців..... 139

Тучина Наталія, Красовицька Лада

Удосконалення практичної підготовки майбутніх вчителів англійської мови..... 143

Українська Ольга

Навчання майбутніх викладачів англійської та французької мов адаптування автентичних текстів для контролю читання..... 146

Холодняк Олена, Васильєва Марина

Methods of Analysis in Formation of Foreign Language Communicative Competence of Applicants of the First (Bachelor's) Level of Higher Education.. 148

Чехратова Олена

The Role of Artificial Intelligence in Language Learning..... 151

Чухно Олена, Шумакова Ольга

Принципи розвитку емоційного інтелекту учнів основної школи під час навчання діалогічного мовлення..... 153

наступне: *LearningApps* більше підходять для систематизації та узагальнення знань, ніж для контролю та оцінювання; *Testmoz* та *Classmarker* мають обмежену кількість безкоштовних тестів, розширені функції цих ресурсів платні. Для успішного проведення тестового контролю онлайн обов'язковим є дотримання технічних умов налаштування тесту (пояснення мети, алгоритму виконання та оформлення відповіді, визначення часу на виконання, коректне формулювання завдань і відповідей, налаштування системи оцінювання) і створення комфортного психологічного клімату під час заняття.

Отже, пошук ефективних форм організації контролю знань, які є одними з основних показників якості освіти, націлений на оптимізацію оцінювання здобувачів за допомогою різних видів тестових завдань на онлайн-платформах. Він сприяє вдосконаленню системи підготовки майбутніх учителів і філологів і допомагає, на нашу думку, отримати об'єктивну інформацію щодо рівня сформованості мовних компетентностей здобувачів в умовах ДН, яке виступає єдиним можливим способом організації освітнього процесу в ЗВО м. Харкова в умовах російської агресії.

Список використаних джерел

- Касаткіна, О. В. (2011). До питання розвитку граматичної компетентності студентів на заняттях іноземної мови. *Вісник Житомирського державного університету*, (59), 52–55.
- Ніколаєва С. Ю. (ред.). (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. Київ: Ленвіт.
- 7 сервісів для створення навчальних тестів та завдань онлайн. (2020). Вилучено з <https://buki.com.ua/news/7-servisiv-dlya-stvorenniya-navchalnykh-testiv-ta-zavdan-onlayn/#mastertest>
- Положення про дистанційне навчання (Наказ МОН України), № 466. (2013). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

ЗНАЧУЩІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ» ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ-СХОДОЗНАВЦІВ

Ірина СКРАЗЛОВСЬКА

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Сертан АЛІБЕКІРОГЛУ

Газіантепський університет, Туреччина

Сучасний світ стрімко глобалізується, що веде до поступового формування єдиної світової мультикультури, але це питання не одного десятиліття й навіть століття. Суспільно-історичні процеси новітнього часу призводять до розширення політичних, економічних, наукових і культурних контактів між різними народами. Як зауважує В.Ф. Загороднова, актуальним питанням сьогодення є «пошуки основи для розбудови відкритого полікультурного

суспільства, переорієнтованого з ідеологізованої монополярної моделі на плюралістичну поліцентристську, адекватну викликам ХХІ століття» (Загороднова, 2017, с. 92). Такі тенденції світового розвитку ставлять нові завдання перед сучасною освітою.

Попри довгий історичний шлях міжнаціональних відносин людства, тільки сучасний розвиток світової науки з її антропоцентричною орієнтованістю, а також нагальна потреба світової спільноти у вирішенні й запобіганні міжнаціональних конфліктів після Другої світової війни, стимулювали філософсько-теоретичне обґрунтування й пошуки практичних шляхів побудови гармонійного й ефективного спілкування між представниками різних народів, а отже й виникнення такої галузі соціальних наук, як міжкультурна комунікація. Першопрохідниками у цьому напрямку стали американські науковці. У 1950-х роках антрополог та крос-культурний дослідник Едвард Т. Холл та його колеги Джордж Л. Трагер, Річард Портер та Ларрі Самовар ввели в науковий дискурс термін «міжкультурна комунікація» та заклали підвалини цієї нової галузі наукового знання. Е. Т. Холл зазначав: «Комунікація – це культура, і культура – це комунікація» (Hall, 1959). За Л. Самоваром та Р. Портером, «міжкультурна комунікація виникає щоразу, коли повідомлення, створене в одній культурі, має бути оброблено в іншій культурі» (Samovar & Porter, 1994, с. 6). З 1970-х років в США відбувається становлення міжкультурної комунікації як академічної дисципліни. Європейці починають цікавитися цією проблематикою трохи пізніше. І знову стимулом слугують соціальні процеси, а саме відкриття Євросоюзом своїх кордонів для вільного переміщення та схвалення рішення про прийняття мігрантів з азійських та африканських країн, що значно змінило етнічний склад європейських країн і поставило питання сумісного проживання й праці представників різних культур. У 80-х–90-х роках минулого століття в західноєвропейських університетах впроваджуються навчальні програми з міжкультурної комунікації.

В Україні серйозний інтерес до цієї галузі наукового знання простежується тільки з 90-х років. Після отримання нашою країною незалежності побудова міжнародних відносин, підготовка дипломатів, перекладачів, викладачів іноземних мов та інших фахівців у міжнародній сфері потребували сучасного наукового підходу. Стало зрозуміло, що знання іноземних мов є важливим, але недостатнім у вихованні майбутніх представників України за кордоном. Частково ця проблема вирішувалась лінгвокраїнознавчими дисциплінами, які коротко знайомили студентів з географією, історією, адміністративним устроєм, культурою країни, мова якої вивчалася. Але постала потреба у впровадженні дисципліни, яка б ґрунтовно й всебічно висвітлювала проблеми міжкультурної комунікації й готувала майбутніх спеціалістів до їх практичного розв'язання.

Академічна дисципліна «Міжкультурна комунікація» інтегрує надбання таких наук, як культурологія, лінгвістика, етнографія, соціологія, психологія, антропологія, історія, етика, естетика тощо. Наукові інтереси багатьох сучасних українських дослідників торкаються проблем міжкультурної комунікації:

важливими у цьому напрямку є розвідки Ф. Бацевича, Л. Мацько, О. Селіванової, Р. Вязової, М. Моцар, О. Сніговської, І. М'язової, К. Мальцевої, П. Донця, В. Загороднової та ін. У 2012-ому році вийшов друком навчальний посібник Володимира Манакіна «Мова і міжкультурна комунікація», який став одним з базових у навчальних програмах з міжкультурної комунікації у багатьох вишах України. Посібник складається з декількох розділів, у яких розглянуто основні поняття й категорії міжкультурної комунікації як галузі науки, типи культур, відмінності у мовній і концептуальній картинах світу різних народів, вербальні й невербальні вираження національних особливостей, зроблено висновки про єдність сучасного світу в різноманітті культурних і мовних відмінностей (Манакін, 2012). З 2022 року дисципліна «Міжкультурна комунікація» викладається у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди для студентів-філологів китайського відділення. Головна мета дисципліни – сформувати у здобувачів вищої освіти міжкультурну компетенцію, тобто «сукупність знань, навичок та умінь, за допомогою яких індивід може успішно спілкуватися з партнерами інших культур як на побутовому, так і на професійному рівні» (Костенко, 2018, с. 81).

Вочевидь східні культури мають свою специфіку, яка робить їх цікавими для вивчення й пізнання, але й створює певні труднощі для комунікації. Китайська, японська, індійська, арабська, турецька та інші східні культури, їхні літератури й мистецтво, національні кухні викликають зацікавленість та завойовують серця й розуми багатьох людей в Європі й в Америці. Фундаментальні релігійно-філософські системи, батьківщиною яких є саме східні країни, – буддизм, даосизм, індуїзм та інші – здобули популярність і своїх послідовників у всьому світі. Для всіх нас вже стали повсякденними такі поняття, як йога, фен шуй, лукум або аніме. У більшості східних країн населення зростає, наразі населення Індії та Китаю становить третину населення Землі. Східні країни починають відігравати значну роль і у світовій економіці та політиці.

За класифікацією Е. Холла (Hall, 1976), більшість східних країн (Китай, Індія, Японія, арабські країни та ін.) відносяться до ширококонтекстних культур, тобто до культур, в яких інформація передається не тільки вербально й прямо, а й експлікується через широке коло невербальних засобів. Важливу роль тут відіграють міжособистісні контакти, соціальний статус співрозмовників, емоції, норми етикету, враховується культурологічний і ситуативний контекст, конфліктів намагаються уникати, не вступають у відкриту дискусію, більше слухають, ніж говорять. В японській мові, наприклад, існує близько 50 форм звертань, близько 50 форм вітань та прощань, різноманітні форми вираження подяки, вибачень і пробачень, які відображають соціальний статус співрозмовників і стиль стосунків між ними (офіційний, нейтральний, знижений, дружньо-ввічливий, фамільярний тощо). Таке розмаїття комунікативних форм спрямоване на те, щоб показати значущість особи, повагу й увагу до неї, дати співрозмовнику в будь-якому випадку

«зберегти обличчя», що є одним із ключових моментів ділового спілкування в східних культурах. Форма спілкування в широкотекстних культурах важливіша за вербально виражений зміст спілкування. У вузькотекстних культурах (до яких відносяться країни західного світу, такі як США, Німеччина, Швейцарія та ін.), навпаки, інформація передається у максимально прямій, вербалізованій формі, соціальний статус співрозмовника не відіграє значної ролі, думки висловлюються відкрито, часто у дискусивній формі.

Також більшість східних культур відносяться до колективістських, де більш вагомими є інтереси суспільства, громади, сім'ї, ніж інтереси індивіда. В таких культурах чітко простежується соціальна ієрархія. В індивідуалістських культурах на перший план виходить окрема особистість з її інтересами, свободами і досягненнями. Це також впливає на комунікацію, особливо в сфері бізнесу.

Важливу роль в процесах комунікації відіграє і національно-концептуальна картина світу. Виховання в межах певної культури накладає відбиток на наше бачення світу: кожне явище навколишньої дійсності існує в нашій свідомості в тісному зв'язку з певними культурно маркованими асоціаціями, оцінками, віруваннями, забобонами тощо. Найпростіший приклад: араби, будучи мусульманами, не їдять свинину, вважаючи цю тварину брудною, тоді як чимало українців не можуть уявити свого життя без сала. У турецькій мові лексема «кош» (баран) у метафоричному вживанні має конотації «сильний», «красивий», «мужній» і використовується як комплімент чоловікам, у китайців баран асоціюється з м'якою, лагідною і доброю людиною, а в українців і більшості європейців позначає дурну й вперту особу. Різними є також ціннісні орієнтири представників різних націй, норми етикету, відношення до часу, простору, гендерних ролей в сім'ї та суспільстві, жести, міміка, персональна дистанція між співрозмовниками (у східних культурах вона значно менша), просодика мовлення тощо.

Отже, міжкультурна комунікація передбачає взаємодію індивідів, кожен з яких виступає і як окрема особа, і як представник певної соціокультурної і мовної спільноти, приналежність до якої зумовлює його світогляд, систему цінностей, моделі поведінки, стиль спілкування тощо. Тому, маючи знання про комунікативні особливості певних націй, про те, що представники різних національних культур по-різному висловлюють/кодують і сприймають/декодують повідомлення при спілкуванні, виховуючи в собі емпатію й толерантність, можна запобігти багатьом конфліктним ситуаціям і непорозумінням в процесі міжкультурного спілкування. Культура східних країн, безумовно, має свої особливості, які, з одного боку, ускладнюють комунікацію, а з іншого боку, збагачують наше уявлення про світ, допомагають вийти за межі звичного мислення, адже гасло сучасної світової комунікації й співробітництва є “to benefit from diversity” («отримати користь від різноманітності»).

Одним із головних завдань освіти в сучасному світі, який все більше просувається на шляху глобалізації, є виховання особистості з розвинутою

міжкультурною компетенцією, спроможної вести міжкультурний діалог і доходити згоди з представниками різних національностей задля мирного існування, прогресу і розвитку всього людства. Ще на початку XX-го століття видатний український науковець і філософ В. Вернадський зауважував: «Життя людства при всьому його різноманітті, стало неподільним, єдиним. Людина вперше зрозуміла, що вона житель планети і повинна мислити та діяти в новому аспекті окремої особистості, сім'ї або роду, держави або союзів, але і в планетарному аспекті» (Вернадський, 2007, с. 189).

Список використаних джерел

- Вернадский, В. И. (2007). Биосфера и ноосфера. М.: Айрис-пресс.
- Загороднова, В. Ф. (2017). Розвиток ідей полікультурної освіти в контексті світового досвіду. *Пед. науки та освіта: зб. наук. пр.*, 16/17, 91-101.
- Костенко, Д. В. (2018). Міжкультурна комунікація у сучасному світі. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 30, 80-85.
- Манакин, В. М. (2012). Мова і міжкультурна комунікація. Київ: ВЦ «Академія».
- Hall, E. T. (1959). *The Silent Language*. New York: Doubleday.
- Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Anchor Press/Doubleday.
- Porter, R. E. & Samovar L. A., eds. (1988). *Intercultural Communication: A Reader*. Fifth edition. Belmont: Wadsworth Publishing Company,
- Trager, G. & Hall, E. (1954). *Culture as Communication: A Model and Analysis*. New York, Explorations.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Наталія ТУЧИНА, Лада КРАСОВИЦЬКА

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
Україна

Одним із основних викликів 21 століття є певний баланс між компетентностями, які у майбутнього вчителя формуються в процесі навчання в університеті, і практичними професійно-методичними навичками й вміннями, якими він опановує під час педагогічної практики у школі. Тому педагогічна практика як організаційна форма навчання є найважливішою сполучною ланкою між теоретичною та практичною діяльністю здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти і посідає важливе місце в особистісно-професійному становленні майбутніх фахівців зі спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)).

Головна мета педагогічної практики – продовження формування у здобувачів вищої освіти системи професійно-методичних компетентностей в умовах, оптимально наближених до роботи за фахом; вдосконалення і втілення на практиці знань та вмінь, набутих у курсах педагогіки, методики викладання іноземної мови та літератури; удосконалення і подальший розвиток професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час